

Daniela CIOCHINĂ

**DREPT CIVIL
CONTRACTE SPECIALE**

Universul Juridic

București

-2012-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2012, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CIOCHINĂ, DANIELA

Drept civil : contracte speciale / Daniela Ciochină. –
București : Universul Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-742-4

347(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0731.121.218**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**

DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

PREFAȚĂ

Anul 2011 rămâne, în mod incontestabil, un an de referință pentru dreptul românesc, printre altele, pentru că la începutul lunii octombrie 2011 a intrat în vigoare noul Cod civil al României și a fost abrogat vechiul Cod civil, adoptat în anul 1864 de luminatul domnitor Alexandru Ioan Cuza și care, după cum este cunoscut, a avut ca model Codul civil francez de la 1804 făcut la insistențele și sub puterea împăratului Napoleon Bonaparte. Influența pe care Codul civil francez a avut-o asupra tuturor celorlalte Coduri civile adoptate în Europa a fost atât de pronunțată, încât unele dintre ele, cum ar fi cel belgian, făceau referire în conținutul lor, la „*teritoriul francez*”, deși țara unde urma să producă efecte juridice era Belgia, iar „*teritoriul*” era cel „*belgian*”.

Documentele istorice ne mărturisesc faptul că la elaborarea Codului civil francez s-a trudit patru ani de zile, de către o echipă care reunea minți ilustre ale unor juriști străluciți care constituiau crema lumii dreptului în acea perioadă.

Împăratul sub puterea căruia a apărut „Constituția civilă” a Franței, care a avut o înrăurire esențială asupra evoluției sistemului juridic din Franța dar și din alte state, fiind și azi modelul pentru numeroase legislații civile, a fost atât de mulțumit de „opera” sa încât recunoștea că nu va rămâne în istorie nici prin bătăliile purtate, nici prin victoriile câștigate, ci prin Codul civil. De peste 200 de ani, Codul civil continuă să reprezinte una din mândriile națiunii franceze, iar în 2004 s-a sărbătorit, cu mult fast, împlinirea a două secole de la adoptarea lui.

Necesitatea adoptării unui nou Cod civil în România s-a pus de mai multe ori, fiind numeroase proiectele acestei Legi de sinteză începând cu 1954, însă s-a înfăptuit abia în ultimii ani, și s-a concretizat în ceea ce reprezintă în prezent Codul civil, aprobat prin Legea nr. 278/2009 și pus în aplicare prin Legea nr. 71/2011.

Doctrina și practica dreptului consideră că Legea civilă de sinteză reprezintă, în orice sistem de drept, cel mai important act normativ după Constituție, care este legea fundamentală în stat.

Metaforic, putem spune că el reprezintă „**Constituția dreptului privat**”. Adoptarea lui reprezintă, în mod neîndoielnic, nu numai un moment important, dar putem considera, și un moment de răscruce pentru sistemul de drept al unui stat. Aceasta deoarece el obligă la regândirea instituțiilor, la punerea de acord a celorlalte acte normative cu prevederile sale și, în mod cert, la reelaborarea doctrinei de specialitate, pornind de la reglementarea actuală a instituțiilor.

În acest context trebuie înțeles și demersul autoarei de a redacta un curs universitar consacrat contractelor speciale, pornind de la noile reglementări juridice în materie.

Autoarea a făcut studiile doctorale sub conducerea mea științifică iar apariția cursului ei îmi provoacă bucuria de a constata că nu și-a oprit evoluția academică odată cu finalizarea doctoratului.

Nu pot decât să apreciez efortul pe care Daniela Ciochină l-a făcut de a elabora un curs universitar, pentru ca studenții cu care lucrează să aibă sursa necesară pregătirii universitare. Noutatea reglementărilor face ca interesul pentru o asemenea lucrare să sporească pentru studenți, pentru teoreticieni și cei ce lucrează în domeniul practicii dreptului.

Evident, lucrarea prezintă interes pentru marele public pentru că „viața juridică” este de nedespărțit de om, văzut individual, ca persoană fizică, sau colectiv, ca persoană juridică.

Prof. univ. dr. Ioan Dogaru
Membru corespondent al Academiei Române

CUVÂNT-ÎNAINTE

La baza desfășurării raporturilor juridice civile în România se află, în prezent, noul Cod Civil, care a intrat în vigoare la 01 octombrie 2011¹. Un asemenea eveniment juridic, care se petrece în România după 147 de ani, în care a fost în vigoare Codul Civil adoptat în 1864 de către luminatul domnitor Alexandru Ioan Cuza, obligă la un proces amplu de reelaborare a doctrinei, în scopul în care instituțiile juridice specifice dreptului civil să fie așezate în matca pe care o reprezintă actualul Cod Civil al României.

Codul civil român urmează tendințele actuale de reformare a legislației civile, care se îndreaptă spre monism și specializarea în unitate, fiind inspirat din Codul civil Quebec din 1994, a cărui adoptare a durat 50 de ani, Codul civil italian din 1942, modificat substanțial în 2000 și Codul civil elvețian din 1907 care reprezintă *un monument legislativ, una dintre cele mai precise și frumoase legiuri civile din câte s-au scris. Simplitatea, claritatea, logica și eleganța apropie Legea elvețiană a obligațiilor de perfecțiune.*²

Codul civil reprezintă unul dintre actele normative fundamentale ale oricărei ordini juridice, care ordonează valorile perene ale unei societăți și care, tocmai din acest motiv, trebuie să se caracterizeze prin stabilitate. Aceasta nu înseamnă că nu are loc în permanență și o preocupare a perfecționării normelor de drept civil. O asemenea preocupare a fost accelerată de transformările profunde ale societății românești în contextul asimilării valorilor europene contemporane și al

¹ Codul civil a fost aprobat prin Legea nr. 278/2009, publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009 și republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011. El a fost pus în aplicare prin Legea nr. 71/2011, publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011.

² Cătălin Predoiu, *Reflecții asupra uniformizării dreptului privat român, precum și aptitudinile sistemului judiciar român în aplicarea noului Cod civil*, articol publicat în Dreptul nr. 12/2011, p. 16.

evoluției permanente a conceptelor ideologice și instituțiilor juridice.¹ Din această perspectivă, adoptarea noului Cod civil a avut misiunea să răspundă unor valori și exigențe asumate de România în procesul de integrare în Uniunea Europeană și, începând cu 1 ianuarie 2007, de noul statut al țării noastre, de stat membru, cu drepturi depline, al Uniunii Europene. Avem în vedere, în mod special, angajamentele asumate în raport cu Comisia Europeană în cadrul Mecanismului de Cooperare și Verificare (M.C.V.) și consființe prin Decizia Comisiei 2006/928 CE din 13 decembrie 2006.²

Am considerat că este necesar, în primul rând, pentru studenții noștri, să dispună de materialul bibliografic necesar pentru pregătirea lor. Este important, apoi, pentru școala românească de drept privat să-și dezvolte componenta doctrinară prin lucrări elaborate în baza noilor realități juridice reprezentate de actualul Cod Civil.

Am învățat acest lucru de la înaintașii noștri, și îl evoc aici pe mentorul nostru, academicianul Ion Dogaru, care ne-a făcut și onoarea de a scrie prefața la prezentul curs. Și căruia îi mulțumim, acum și mereu.

Sunt fericită să fac parte dintre cei cărora Domnul Profesor le-a îndrumat pașii pe parcursul anilor și, în mod deosebit, cei consacrați pregătirii doctorale. Realizez câtă dreptate are profesorul Mircea Duțu, care, într-un studiu dedicat maestrului, spunea: *Profesorul bun explică. Profesorul superior demonstrează. Marele Profesor creează școala.*³

Daniela Ciochină

¹ Oana-Florentina Ispas, *Noi preocupări în materia publicității imobiliare*, articol publicat în volumul *Justiție, stat de drept și cultură juridică* al Institutului de Cercetări Juridice, Ed. Universul Juridic, București 2011, p. 536.

² Publicată în J.O.U.E. nr. L354 din 14 decembrie 2006.

³ Mircea Duțu în *Ad honorem, Ion Dogaru*, Studii juridice alese, Ed. All Beck, Buc. 2005, p. 300.

CAPITOLUL I

INTRODUCERE ÎN MATERIA CONTRACTELOR SPECIALE

Dreptul contractelor speciale se află situat între teoria generală a obligațiilor și organizarea particulară a unui contract individual.

Etimologia lui *special*: din lat. *speciaes, -ei* = specie, apartenență; contractele speciale sunt de mai multe specii. El însuși este derivat din *specio, -ere* = a privi în condiții particulare. Alt sens al lui *species*: mărfuri clasate pe specii sau feluri.

Denumirea de „*contracte speciale*” este înșelătoare, deoarece toate contractele sunt speciale și nu există „*contract general*”.

Oricărui contract i se aplică mai multe tipuri de reguli juridice. Unele reguli generale, care constituie teoria generală a obligațiilor contractuale, se aplică indiferent de categoria a căreia îi aparține contractul, iar alte reguli depind de specia a căreia îi aparține contractul, ele constituind dreptul contractelor speciale.

Teoria generală a obligațiilor stabilește regulile comune ansamblului contractelor, care enunță regimul aplicabil oricărui contract, oricare ar fi el.

Noțiunea de „*contracte speciale*” este dominată de opozițiile între regulile generale și regulile speciale și între contractele numite și contractele nenumite.

Atât legea cât și uzanțele profesionale au organizat în mod special un număr oarecare de contracte.

De aceea sunt numite „*contracte speciale*”, care sunt echivalentul „*contractelor numite*”, deoarece legea și uzanțele care le reglementează le dau un nume (contract de vânzare, contract de împrumut, contract de mandat etc.).

Dreptul contractelor speciale enunță principalele reguli ale unui anumit număr de contracte, regimul juridic esențial al acestora.

El oferă un conținut preconstituit „*general valabil*”, ce permite părților contractante să-și personalizeze (individualizeze) ușor contractul și să-l poată adapta scopului urmărit de părți.

Două vânzări nu sunt niciodată identice, cel puțin părțile trebuie să determine lucrul și prețul, astfel că, *un „contract special” nu este un „contract individual”*.

Legea nu fixează conținutul fiecărui contract, voința individuală este cea care trebuie să o facă.

Așadar, **dreptul contractelor speciale** este format din **trei corpuri succesive de reguli**, care pornesc de la general și ajung la particular:

- teoria generală a contractelor;
- regulile contractelor speciale, elaborate pe diferite tipuri de contracte;
- fiecare contract individual, la care modalitățile particulare sunt convenite de către părțile contractante.

1. CALIFICAREA CONTRACTELOR

În ceea ce privește calificarea contractelor speciale, trebuie știut ce statut guvernează cutare sau cutare contract individual încheiat de către părți, altfel spus, în ce categorie contractuală se poate clasa pentru a-i determina regimul juridic (ex.: să știm dacă este o vânzare, un împrumut, o locațiune etc.), pentru a putea să-l conectăm de regulile vânzării, împrumutului, locațiunii etc.

Altfel, dacă contractul nu face parte din nici o categorie, însă prezintă legături comune cu altele, se va putea aplica întreg statutul sau o parte a acestuia, prin analogie.

Este o metodă rigidă necesară, care prezintă inconvenientele metodelor rigide, multiplicând conflictele de calificare¹.

Calificarea presupune determinarea de manieră abstractă a elementelor juridice caracteristice ale unui tip de contract; ceea ce caracterizează de exemplu vânzarea, este existența unui preț și a unui

¹ A. Benabent, *Les difficultes de la recodification: les contracts speciaux*, in *Livre du bicentenaire*, Ed. Dalloz, 2004, p 245 și urm., in special p. 248.

transfer de proprietate; contractul de donație este caracterizat de o intenție liberală; contractul de depozit este caracterizat de obligația de pază etc.

Uneori, pentru a califica un contract, trebuie interpretat, căutând ceea ce au dorit părțile.

Prealabilul necesar aplicării unei reguli juridice, indiferent că este vorba de o regulă juridică imperativă (voința părților este ineficace dacă este contrară acestor reguli imperative) sau supletivă (în absența voinței contrare, se aplică regula), este calificarea contractului.

Calificarea unui contract nu poate fi niciodată cumulativă (ex. un contract nu poate constitui în raport cu aceeași regulă juridică o donație, și, în același timp, o vânzare), el poate, însă, să aparțină unui tip dat în raport cu anumite reguli (ex. vânzarea în raport cu regulile de formă) și, în același timp, să țină de un alt tip în raport cu alte reguli (ex. o donație în raport cu regulile de fond). Astfel, donația deghizată ia formele vânzării, dar ea ține, în fond, de regulile donațiilor.

O situație mai diversificată este rezultatul unor multiple combinații care privesc raporturile între profesioniști.¹ În acest caz, calificarea poate fi:

- a) distributivă;
- b) exclusivă;
- c) inexactă.

a) *Calificarea distributivă* traduce relativitatea dreptului contractelor speciale. Distribuția poate fi făcută în două feluri, fie, în același moment, fiecare dintre elementele unui contract presupune ca părțile sau legea au dorit-o², fie, succesiv când nașterea contractului se

¹ Sau, ceea ce reprezenta, până la abrogarea prin actul Cod civil, *raporturile privind gestionarea unui fond de comerț*.

² Ex.: un contract poate fi un amestec între cel de antrepriză și cel de depozit: Cass. Civ. 1re, 3 iulie 2001, *Contrats, conc. consom.*, 2001, n° 169, n. L. Leveneur (antrenarea și paza unui cal), *contractul se analiza, în parte, drept un contract de antrepriză și, în parte, drept un contract de depozit salarizat*, în așa fel încât antrenorul este automat responsabil, în calitate de depozitar, de accidentul de boxă survenit animalului. Sau, mai mult, un amestec de vânzare și de antrepriză: vânzătorul promite să predea lucrul vândut (vânzare) și să execute o lucrare în contul cumpărătorului (antrepriză); obligațiile vânzătorului țin de vânzare, cele ale antreprenorului-vânzător de contractul de antrepriză.

schimbă în cursul executării, regimul juridic al contractului variază în funcție de momentele vieții contractuale¹.

b) *Calificarea inexactă* trebuie să traducă voința reală a părților contractante². Ea este uneori inexactă, fie din cauza părților (adesea părțile au calificat în mod inexact contractul, în sensul că numele pe care l-au dat contractului nu reflectă conținutul acestuia sau nici nu l-au calificat), fie din cauza judecătorilor (calificarea tribunalelor este aproximativă și ezitantă, atunci când părțile au schimbat elementul esențial al unui contract special), fie din cauza legiuitorului (uneori legea dă o calificare inexactă).

c) *Calificarea exclusivă*, atunci când un contract este complex, el nu are decât o singură natură: calificarea este exclusivă. El împrumută natura juridică de la principala³ sa componentă, sau dobândește o altă natură, diferită de componentele sale.

2. REFUZUL DE CALIFICARE (CONTRACT *SUI GENERIS*)

În ceea ce privește particularismul contractului, uneori, fiind atât de accentuat, acesta nu intră în niciuna din calificările contractelor numite, mai mult decât atât, se sustrage complet și statutelor contractelor speciale.

El poate fi confundat cu contractul nenumit. El a mai fost numit și contract nenumit tipic. Altfel spus, contractul *sui generis* ar fi aproape un contract numit, în afară de o diferență specifică⁴.

¹ Ex.: vânzarea unui imobil de construit ține de contractul de antrepriză atâta timp cât construcția nu este terminată, apoi de vânzare.

² F. Terre, *L'influence de la volonté individuelle sur les qualifications*, teză Paris, Ed. LGDJ, 1957, pref. R. Le Balle.

³ Ex.: Dacă un contract amestecă vânzarea și locațiunea și constituie, mai ales, o vânzare, el va fi supus în întregime regimului vânzării, chiar dacă va avea o colorativă de locațiune.

⁴ G. Cornu, *RTD civ.*, 1976.160; ex.:TGI Paris, 25 februarie 1977, *Gaz. Pal.*, 1977.II.478; *RTD civ.*, 1977.789, obs.G. Cornu: contractul încheiat între un frate al școlilor creștine și congregația sa este „un contract *sui generis*”, nu un contract de muncă. A se vedea, de asemenea, pentru relațiile dintre un pastor și biserica sa: Douai, 30 mai 1984, *JCP G*, 1986.II.20628, n. Th. Revet: *pregătirea venirii lui Dumnezeu pe*